

Васильева Т. А.

БАНКІВСЬКІ ІНВЕСТИЦІЇ: СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ

Анотація. В статті виділено термінологічні проблеми і специфічні особливості банківського інвестування, узагальнено та систематизовано вітчизняний та закордонний досвід в дослідженні цієї проблеми, сформовано авторський науково-методичний підхід до розуміння сутності економічної категорії «банківські інвестиції».

Ключові слова: банківські інвестиції, банківське інвестування, інвестиційна діяльність банку.

I. Вступ. На думку більшості вітчизняних і закордонних дослідників, одними з основних суб'єктів ринку інвестування варто вважати банківські установи як фінансові інститути, що здійснюють вкладення власних, позикових або залучених коштів у реальні або фінансові активи, а також забезпечують контроль за цільовим використанням інвестованих ресурсів. Банки сприяють розширенню можливостей суб'єктів господарювання щодо здійснення інвестиційного процесу, прискорення реалізації інвестиційних проєктів, а також кругообігу капіталу. В умовах ринкового господарювання саме банки формують основу фінансової системи країни, являючи собою основний канал передачі коштів від тих, хто їх зберігає, до тих, хто їх інвестує. Розглядаючи діяльність банків на ринку інвестування, дослідники оперують цілою низкою економічних категорій, зокрема: банківські інвестиції, банківське інвестування, участь банків у функціонуванні ринку інвестування, банківське інвестиційне посередництво, інвестиційна активність банків, інвестиційна діяльність банків, управління інвестиційною діяльністю банків і ін. У зв'язку з цим особливою актуальністю набуває коректне визначення використуваних понять, що дозволить уникнути двозначності в розумінні базових категорій досліджуваних процесів.

II. Постановка задачі. Теоретико-методологічні засади банківського інвестування знайшли відображення в роботах таких вітчизняних дослідників, як І.С. Гуцал, В.В. Корнєєв, Т.Д. Косова, М.І. Крупка, А.Я. Кузнецова, А.С. Музиченко, С.В. Онишко, В.М. Опарін, А.А. Пересада, Л.О.Примостка та ін. Однак, незважаючи на значну кількість наукових досліджень щодо форм, напрямків та механізмів банківського інвестування, проблема залишається не вирішеною остаточно. Подальшого дослідження вимагає комплекс питань, пов'язаних з вирішенням термінологічних проблем і визначенням сутностних характеристик банківського інвестування. Метою даної статті є узагальнення та систематизація вітчизняного та закордонного досвіду наукових досліджень в сфері банківського інвестування, формування авторського науково-методичного підходу до розуміння сутності економічної категорії «банківські інвестиції» та визначення його специфічних особливостей.

III. Результати. Різноманіття тлумачень базового визначення поняття «інвестиції» обумовлює аналогічну багатоваріантність підходів до визначення терміна «банківські інвестиції». У вітчизняній і закордонній літературі набули поширення два підходи до розуміння поняття «інвестиції»: загальний, який передбачає опис інвестицій як визначених коштів, вкладених з певною метою, і конкретизований, в рамках якого здійснюється уточнення загального визначення для рішення конкретних задач окремого суб'єкта, виходячи з його особливостей.

Застосовуючи аналогічний підхід до визначення економічної категорії «банківські інвестиції», можна дійти висновку, що в рамках загального підходу практично всі активні операції банку можна віднести до інвестиційних, оскільки будь-яку операцію відчуження коштів можна розглядати з погляду її корисності для господарюючого суб'єкта. Банки можуть брати участь в інвестиційній діяльності як інвестори, вкладники, кредиторі і покупці. У рамках конкретизованого підходу повинен знайти відображення той факт, що комерційний банк відноситься до групи інституціональних інвесторів, у зв'язку з чим досліджуваний термін має відбивати комерційну мету здійснення операції, необхідність відповідності чітким обмеженням діяльності, а також той факт, що ресурси повинні інвестуватися не з метою одержання доходів на спекулятивному фінансовому ринку, а призначаються для прямого вкладення в інвестиційні об'єкти. Крім того, у багатьох наукових дослідженнях банківські інвестиції запропоновано розглядати у вузькому і широкому змістах. Відзначені вище підходи до розуміння сутності досліджуваної економічної категорії проілюстровані на рис. 1.

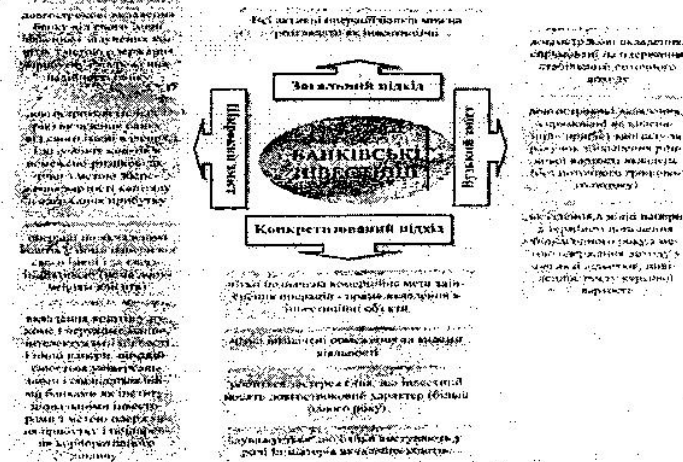

Рис. 1. Характеристика найбільш поширених наукових підходів до розуміння сутності економічної категорії «банківські інвестиції»

Як відзначається в роботах вітчизняних і закордонних дослідників, банківські інвестиції мають цілий ряд специфічних особливостей, що відрізняють їх від інших (небанківських) видів інвестицій, основні з яких представлені на рис. 2, однак, на думку автора, виділення деяких з них можна визнати досить дискусійним, що вимагає додаткових пояснень.

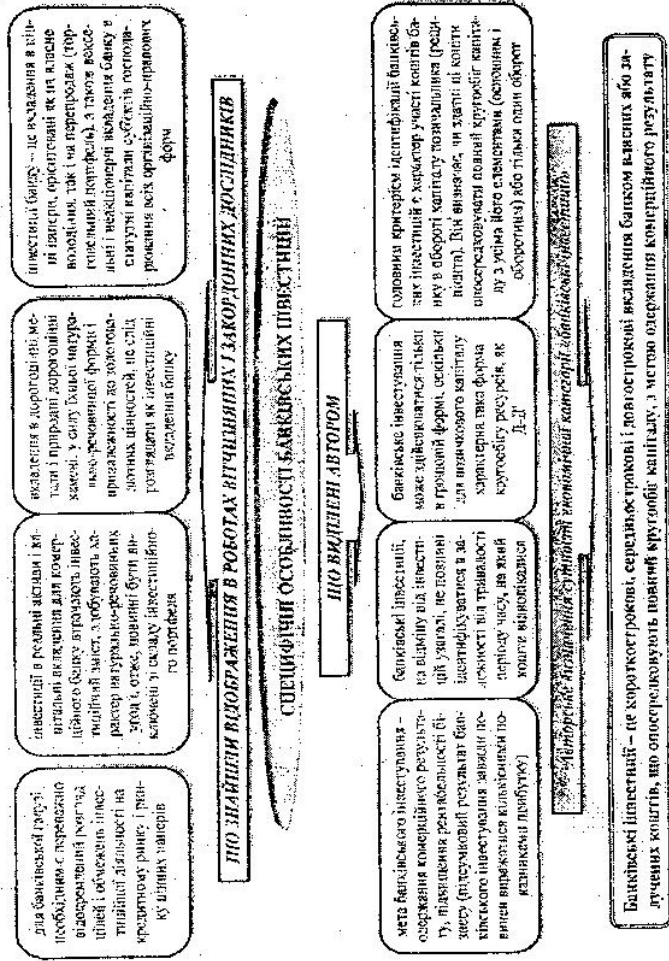

Рис. 2. Розходження між особливостями банківських інвестицій, що вивчаються в економічній літературі і виділені автором

Традиційно визначаючи суть економічної категорії «інвестиції», дослідники роблять застереження, що не завжди підсумковий результат інвестування повинен виражатися лише обсягами комерційного прибутку, а може проявлятися в досягненні соціального, суспільно-політичного, екологічного та ін. корисних ефектів або іншої стратегічної вигоди як самостійної мети вкладень. Подібний підхід, на думку автора, неприйнятний у відношенні банків як комерційних організацій, включаючи випадки, коли вони беруть участь у фінансуванні державних некомерційних проектів. Кредитування банками проектів, що відрізняються низькою рентабельністю або взагалі нерентабельних (наприклад, інфраструктурних проектів), не може бути аргументом на користь наявності у банків при інвестуванні інших мотивів, крім одержання прибутку. У таких проектах державою у більшості випадків передбачені стимулюючі механізми (гарантії, преференції, пільги), що дозволяють перетворити комерційно нежиттєздатний проект на привабливий для комерційних інвесторів. Таким чином, при фінансуванні одного і того ж проекту має місце різна мотивація інвестування: держава прагне одержати певний некомерційний ефект, а банки - підвищити рентабельність свого бізнесу. Якщо ж банки здійснюють планово-збитковий інвестиції в акції підприємств в рамках ФПГ, то збитковий операції банку компенсується в інших центрах прибутку всієї інтеграційної структури, позитивний очікуваний ефект у вигляді зростання сукупного прибутку ФПГ проявляється на консолідованій основі, а ефективність таких інвестицій оцінюється не на рівні окремого банку, а на рівні ФПГ в цілому. Таким чином, на думку автора, при визначенні сутності економічної категорії «банківські інвестиції» слід підкреслити, що дані вкладення мають на меті одержання комерційного результату (навіть якщо подібні операції не приносять достатнього балансового прибутку, іміджеві придбання в кінцевому рахунку повинні обернутися для банку ростом рентабельності за рахунок прибутковості бізнесу в цілому).

Ще однією специфічною особливістю досліджуваної економічної категорії є те, що банківські інвестиції не повинні ідентифікуватися в залежності від тривалості періоду часу, на який були вкладені кошти. Традиційно багатьма авторами короткострокові вкладення не визнаються інвестиціями, але, на думку автора, загальноприйнятих критеріїв визначення довготерміновості не існує, інвестування у сучасні фінансові інструменти дозволяє отримати прибуток в короткі терміни, виходячи з чого можна зробити висновок, що трактування інвестицій лише як довгострокових вкладень означає неправомірне виключення з розгляду величезного сегменту ринку цінних паперів і інших фінансових інструментів. Короткостроковий характер банківського інвестування не суперечить задачі накопичення виробничого капіталу в економіці. Так, наприклад, придбані банком акції компанії, що відносяться до категорії «блакитних фішок», в умовах ліквідного ринку можна реалізувати через короткий час. Крім того, інвестиційні проекти у ряді галузей з коротким виробничим циклом (легка, харчова промисло-

вість) відрізняються короткими термінами окупності. Тому при визначенні сутності економічної категорії «банківські інвестиції» не слід зазначати, що вкладення повинні мати довгостроковий характер.

Ще однією специфічною особливістю банківських інвестицій є грошова форма вкладення коштів. При визначенні поняття «інвестиції» більшість авторів справедливо відзначає, що інвестування капіталу може здійснюватися не тільки в грошовій, але й в інших формах - рухомого і нерухомого майна, нематеріальних активів. Однак при банківському інвестуванні всі форми вкладення капіталу, крім грошової, неможливі, оскільки для позичкового капіталу характерна така форма кругообігу ресурсів. Хоча кредитні організації мають справу з реальними інвестиціями у формі власних капітальних вкладень, реалізація функції інвестиційного посередництва банків у більшому ступені припускає інвестування у фондові інструменти. Варто погодитися з відомим висловленням У. Шарпа про те, що ці дві форми є не конкуруючими, а взаємодоповнюючими [1]. Дійсно, у більшості випадків фінансова інвестиція випереджає вкладення коштів, отриманих емітентом або позичальником, у реальні (виробничі) активи, і самі фінансові інвестиції в більшості випадків можливі тільки в зв'язку з подальшими реальними інвестиціями, оскільки капітал, у тому числі позичковий, може зростати лише в тих межах, у яких це допускає виробництво.

На думку автора, головним критерієм, що дозволяє ідентифікувати банківські інвестиції, є характер участі коштів банку в обороті капіталу позичальника (реципієнта). Він визначає не характер об'єкта, під який банк виділяє грошові кошти (об'єкт основного або оборотного капіталу), а те, здатні ці кошти опосередковувати повний кругообіг капіталу з усіма його елементами (основним і оборотним) або тільки один оборот.

Розбіжності між особливостями банківських інвестицій, що вивчаються в економічній літературі і виділені автором, проілюстровано на рис. 2.

Таким чином, з урахуванням вищевикладених зауважень автор пропонує під поняттям «банківські інвестиції» розуміти короткострокові, середньострокові і довгострокові вкладення банком власних або залучених коштів, що опосередковують повний кругообіг капіталу, з метою отримання комерційного результату.

IV. Висновки

Процес банківського інвестування можна розглядати на мікро- і макрорівнях. З одного боку, на мікрорівні, ефективність банківського інвестування визначається такими внутрішніми факторами, як: максимальне використання власних ресурсів, залучення коштів засновників і нових учасників, збільшення обсягів операцій, залучення нових клієнтів, розширення асортименту послуг, скорочення операційних витрат і витрат капітального характеру. З іншого боку, можна розглядати інвестиційні відносини банку (як елемента цілісної кредитно-грошової системи) з державою, що носять макроекономічний характер. При такому підході

інвестиційні процеси розглядаються з позиції функціонування економіки в цілому, тобто не тільки з погляду індивідуального.

Але і з погляду суспільства, стратегії соціально-економічного розвитку. При цьому варто розуміти, що макроекономічний аспект не виключає мікроекономічний, окремі інвестиції суб'єктів господарювання складають основу інвестиційного процесу всієї ринкової економіки, у той час як поведінка приватних інвесторів істотно залежить від загальної макроекономічної ситуації, від кон'юнктури ринку і впливу на нього державної економічної політики в інвестиційній сфері.

Література

1. Шарп У.Ф., Александер Г.Дж., Бэйли Дж.В. *Инвестиции: Научное издание: пер. с англ.* - М.: Инфра-М, 1998. - 1028 с.

Ганжуренко И.В.

ОЦЕНКА ФИНАНСОВОЙ УСТОЙЧИВОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ НА ОСНОВЕ РАСЧЕТА СИСТЕМЫ ПОКАЗАТЕЛЕЙ

Аннотация. Показаны подходы к оценке финансовой устойчивости предприятия на основе анализа его бухгалтерской документация.

Ключевые слова: устойчивость, оценка, компания, коэффициент, баланс, капитал, активы.

I. Введение В экономической практике развитых стран, а в настоящее время и в практике крупных украинских промышленных компаний принято проводить оценку финансовой устойчивости компании с помощью финансовых коэффициентов соответствующей группы.

II. Постановка задачи. Уровень финансовой устойчивости компании, как правило, характеризуется [2, 4, 8]:

- соотношением собственных и заемных средств;
- темпом роста собственных источников финансирования производственной и инвестиционной деятельности;
- соотношением в заемных средствах долгосрочных и краткосрочных обязательств;
- обеспеченностью МОО (материальных оборотных средств) собственными источниками финансирования.

III. Результаты. Для оценки финансовой устойчивости компании или отдельного предприятия привлекаются коэффициенты, характеризующие структуру капитала, отраженную в активах и пассивах. Сложность аналитического подхода, основанного на сравнении фактических (расчетных) показателей с экстремальными (нормативными), заключается не только в большом количестве рекомендуемых разными авторами коэффициентов [4, 6, 7, 8], но и в частом несовпадении расчетных формул (на что, в частности, указано в работе [5]) и, главное, в отсутствии единой норматив-